

Publika gestaltningar: miljöcertifierat material

Krav på miljöcertifiering ser jag allt oftare i utlysningar om offentliga uppdrag. Jag tror mig även ha sett formuleringar som "materialet ska vara miljöcertifierat" men är inte helt säker. Min undran är hur man som konstnär får koll så att materialen är miljöcertifierade enligt benämningen nedan? Det låter dyrt och krångligt och tar både kraft och tid. Det är nog svårt ändå att hinna/orka/ha råd att göra sina verk. Använder man sig som jag av återvunna material blir det ju särskilt svårt med miljöcertifikaten (antar jag). Här utdrag ur utlysningen: "Förslag måste ta hänsyn till alla säkerhetsaspekter som gäller för en offentlig plats. Hållbarhet och förvaltningsaspekter såsom skötsel måste vara väl genomtänkta. Alla material måste vara anpassade enligt miljöcertifiering ISO 14 001 och EMAS".

Hej Josef,

Jag vill först förvarna dig om att det här svaret är något torrt. Här finns inga poetiska liknelser eller fyndiga avstickare. Nej, nu ska jag enbart besvara din fråga. Anledningen till detta beror på frågans natur som trots allt är väldigt specifik. Du är troligtvis trött på förvirring så jag ska fokusera på att ge dig ett tydligt svar.

Nu har jag läst igenom den konstnärliga utlysningen och jag förstår din frustration. Den är helt klart förbryllande. Jag har tittat på de svenska hemsidor som representerar ISO och EMAS utan att bli mycket klokare. På Swedish Standard Institutes (SIS) hemsida läser jag *"ISO 14 000 är samlingsnamnet för de standarder som handlar om miljöledning och utgör samtidigt ett miljöledningssystem"*. Hur detta relaterar till en konstnärs skissuppdrag kan jag inte förstå så jag kontaktar Marcus Ihre, ansvarig projektledare på SIS. Även han tycker att utlysningen är förvirrande. För dem handlar det uteslutande om miljöcertifiering av organisationer som arbetar proaktivt för att begränsa sin miljöpåverkan kopplat till organisationens aktiviteter och produkter: *"Exakt vilka krav man ställer på sin egen verksamhet är upp till organisationen själv vilket gör att det inte är givet att eventuella material, råvaror osv uppfyller vissa specifika krav"*. Eftersom jag inte är helt säker på att jag förstått fortsätter jag min utfrågning. Marcus Ihre är mycket tillmötesgående och fyller i: *"Det finns inga specifikationer i varken ISO 14 001 eller EMAS som handlar om råvaror eller material. Dessa standarder är endast verktyg för organisationsstyrning inom 'management och miljö'"*. Lina Segrell på Naturvårdsverket kommer med en liknande förklaring:

"Det är skillnad på miljömärkning och miljöledningssystem. Miljömärkning gäller för produkter och tjänster och miljöledningssystem för företag och organisationer. Lite förenklat kan sägas att ett miljöledningssystem är ett verktyg för organisationer och företag att arbeta strukturerat med sina miljöaspekter (dvs hur de påverkar miljön). Det finns olika typer av miljöledningssystem, t ex ISO 14 001 (internationell standard) och EMAS (EUs miljöledningssystem som även kan användas globalt). I dessa system finns inga krav på att produkterna och tjänsterna måste vara miljömärkta".

Så hur ska vi tolka den konstnärliga utlysningen? Det lutar alltmer åt att det hela är ett olyckligt missförstånd. Detta har jag tillslut fått bekräftat från beställaren som förklarar

att det handlar om att materialen ska vara säkra och skonsamma för miljön men att detta borde ha uttrycks på ett tydligare sätt. Han informerar:

Som projektledare för hela byggprojektet tycker jag att vi skall kunna ställa krav även på konstnärerna, att de tar ett ansvar för sina produkter gällande aspekter kring arbetsmiljö, drift- och underhåll, energi- och miljötänk. Jag förväntar mig därför att man redovisar vilka material som använts, var de kommer ifrån och hur materialet skall hanteras om behovet att avveckla installationen skulle uppstå. Produkten skall förutom för miljön dessutom vara säker för alla berörda under hela livslängden – inklusive den som tillverkar, monterar, driftar och river samt givetvis för omgivningen och för betraktaren. Detta behöver dokumenteras på något vis.

Du skriver att du använder dig av återvunnet material. Först och främst vill jag här understryka att just konst skapad av återvunnet material är klimatsmart. Fast vissa material borde undvikas och i stället återvinnas. Här kan nämnas mjuka plaster eftersom det som gjort plasten mjuk ofta är ftalater som misstänks kunna störa hormonsystemet. Undvik också plaster som luktar plastigt eller känns kladdiga eller hala när du tar i dem. Träskydds- och impregneringsmedel som innehåller kreosot, krom och arsenik är cancerframkallande. Färger och lacker som innehåller blyföreningar är reproduktionsstörande. Gamla mobiler, uttjänta tangentbord och mycket annan elektronik har sällan hårda miljökrav och kan vara värda att hålla sig borta från. Ja, där har du i alla fall några riktlinjer. Dock har du helt rätt i att det kommer vara besvärligt att uppfylla de uppsatta kraven då du använder återvunnet material. Detta får jag även bekräftat från beställaren då han meddelar att du kommer att ha extra svårt att redovisa vilka ämnen som ingår i arbetsmaterialen och att detta kanske inte ens är möjligt.

Förhoppningsvis har detta hjälpt dig så att du nu kan fokusera din energi på annat.

Lycka till,

Ida